

Yet, in the absence of foreign know-how, inventors and innovators largely offset this deficit, which positively influenced the pace of reconstruction of Ukraine's industrial potential.

Key words: World War II, Ukraine, heavy industry, rationalization and invention, economic effect, moral and material stimulation.

Одержано редакцією 10.04.2018

Прийнято до публікації 02.06.2018

УДК 327 (477)

DOI: 10.31651/2076-5908-2018-2-119-132

К. В. Воскобойник

аспірант кафедри всесвітньої історії

та міжнародних відносин

Черкаського національного університету

імені Богдана Хмельницького

e-mail: katrinbudova@gmail.com

СТАНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ВІДНОСИН

У статті проаналізовано становлення дипломатичних відносин між Україною та Республікою Польща, які стали можливими завдяки докорінним змінам у Європі наприкінці ХХ ст. Розпад комуністичної системи у Польщі, розпад Радянського Союзу й поява незалежної України створили сприятливі передумови для налагодження та стрімкого розвитку двосторонніх взаємин між Україною та Республікою Польща.

У статті особливу увагу зосереджено на формуванні договірно-правової бази двостороннього співробітництва між Україною та Республікою Польща, налагодження якого припало на початковий етап становлення України як незалежної держави на теренах Європи. Висвітлено концептуальні засади українсько-польських відносин.

***Ключові слова:** Україна, Республіка Польща, дипломатичні відносини, стратегічне партнерство, декларації, угода, українсько-польські відносини.*

Постановка проблеми. Налагодженню дружніх та добросусідських відносин між Україною та Республікою Польща передувала довга та складна історія розвитку українського та польського народів з подальшим відділенням їх в окрему систему міждержавних взаємин.

Між країнами є комплекс, як історичних так і політичних передумов становлення українсько-польських відносин сучасного типу. Вони були обумовлені геополітичною спільністю територій, та етнічно-мовною спорідненістю народів, а також багатовіковою історією, що у свою чергу сприяло взаємопроникненню культурних та державних традицій, розвитку економічної взаємодії та виробленню спільного фундаменту партнерства.

Діалог української та польської еліти, був розпочатий ще в умовах радикальних змін, які набирали обертів у СРСР, і це позитивно

позначилося на розвиткові зовнішніх зв'язків між вищезгаданими державами.

Мета – дослідження становлення системи міждержавних взаємовідносин між Україною та Республікою Польща.

Аналіз досліджень і публікацій. Серед дослідників, які вивчали питання становлення українсько-польських відносин, можна назвати М. Зеневич [1], Л. Хакула [2], В. Трофимович [11], Ільчук І. [10], Н. Чорна [14], Чекаленко Л. [12], Янків М. [8] та чимало інших, завдячуючи яким автор у даному матеріалі зміг здійснити узагальнення розвитку та становлення дипломатичних відносин між Україною та Республікою Польща

Виклад основного матеріалу. Із здобуттям незалежності Україною перед нею поставали невідкладні завдання випрацювання принципів зовнішньої політики та дипломатичних відносин з іншими державами світу. У цей час молода держава вимагала особливої підтримки міжнародної спільноти, а найбільше держав, з якими межувала кордонами, оскільки розбудова державності без підтримки світу не мала шансу на успіх. Активна зовнішньополітична діяльність стала запорукою утвердження України на міжнародній арені як самостійної незалежної держави з потенціалом для подальшого розвитку та закріпленням за собою місця у міжнародних відносинах.

Для нашої країни Республіка Польща була, є і залишається одним із головних стратегічних партнерів. Водночас, існування незалежної України має велике значення для існування незалежної Республіки Польща. Тому розвиток багатовекторних відносин з Польщею посідає чи не найпріоритетніше місце у зовнішньополітичних відносинах України. Це зумовлено геополітичним положенням, історичними, культурними та економічними зв'язками, які з плином часу перетворилися на нероздільні частини обох держав, які і стали вирішальним фактором для активної підтримки одна одної.

Початок діяльності польських дипломатичних та консульських служб на території України розпочинається ще в часи комуністичної Польської Народної Республіки (ПНР) та СРСР. Одним із таких місць на початковому етапі налагодження стосунків між країнами стає польська консульська установа у м. Львові (спочатку – як Консульське агентство ПНР, відкриття якого відбулося 22 липня 1987 р., а згодом – Генеральне консульство Республіки Польща у Львові), яка докладала чимало зусиль для зближення обох націй [1, 9–10].

Так на початковому етапі, в умовах неповного політичного суверенітету, відносини між двома державами набирали обертів, і проходили у плідній співпраці між країнами. Першими кроками польських дипломатів та політиків у напрямку налагодження взаємин з українськими політичними силами стала участь групи їх парламентарів у роботі першого

з'їзду НРУ восени 1989 р., де польські представники активно висловлювали підтримку волелюбним прагненням націонал-демократичних сил України.

Тому очевидним стало те, що між країнами у тяжкий період становлення незалежності України майже відразу виникають дружні зовнішньополітичні відносини.

16 липня 1990 р. Верховна Рада УРСР приймає «Декларацію про державний суверенітет», а 27 липня 1990 р. Сейм Республіки Польща затверджує Ухвалу, в якій вітає прийняття Верховною Радою УРСР Декларації, як вираз прагнення України до незалежності [2, 222].

І саме в цей період у посткомуністичній Польщі відбувається процес офіційного перегляду власної історичної політики щодо східних сусідів, насамперед щодо України. Так, 3 серпня 1990 р. Сенат Республіки Польща видав Ухвалу, в якій дав політичну і моральну оцінку операції «Вісла». У документі зазначалося, що «...комуністична влада, приступивши до ліквідації відділів Української повстанської армії, здійснила в той же час насильницьке переселення осіб, в основному української національності. Протягом трьох місяців було виселено з різних територій близько 150 тис. чоловік, які були позбавлені свого майна. Багато років їм не давали змоги повернутися назад, а потім всіляко перешкоджали їхньому поверненню. Сенат республіки Польща засуджує акцію Вісла, характерну для тоталітарних режимів, і буде старатися відшкодувати образи, що впливають на неї» [19]. Цим рішенням Сенат засудив операцію як несправедливий крок щодо українців і фактично визнав часткову відповідальність польської сторони за акцію, організовану режимом Болеслава Берута [2, 224].

У відповідь 9 жовтня 1990 р. Верховна Рада Української РСР оприлюднила заяву з приводу постанови сенату Республіки Польща від 3 серпня 1990 р. щодо акції «Вісла». У заяві зазначалося, що народ України із розумінням сприйняв постанову сенату Польщі щодо осуду акції «Вісла», здійсненої польським урядом 1947 р. Визнання сенатом протиправності цієї операції Верховна рада УРСР розцінила як серйозний крок до виправлення кривд, заподіяних українцям у Польщі. Одночасно відзначалося, що поляки так само зазнали в ті часи немало горя і страждань з українського боку. У заяві Верховної Ради Української РСР засуджувалися злочини сталінського режиму проти поляків [3]. Ці заяви стали першим кроком до українсько-польського примирення.

Ключовим моментом політичної стратегії уряду Республіки Польща склала політика «двоколіїності». Розуміючи глибину процесу розпаду, який почав активно розгортатися в СРСР, польський уряд вирішує по-можливості підтримувати якнайкращі стосунки з Кремлем, хоча в той самий час розгортає нав'язування та активне формування добросусідських відносин із країнами – сусідами, однією із яких була і Україна. Відбувався

одночасний розвиток стосунків із союзним центром та окремими республіками. Перший візит міністра К. Скубішевського до Києва восени 1990 р. мав на меті підписання декларації про добросусідство. Ці документи були типовими, однак вони підкреслювали статус міжнародного суб'єкта кожної з республік, тим самим викликавши глибоке незадоволення радянської влади [4].

Після початку відносин з Києвом уряд критикували за занадто «обережний» підхід до України. З іншого боку з'явилися закиди, що «політика двоколіїності» є авантюрою.

На останніх роках існування Радянського Союзу між Українською Радянською Соціалістичною Республікою та Республікою Польща відбувається динамічне становлення договірно-правової бази українсько-польських відносин. Велася інтенсивна робота над укладанням декларації про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин, яка була підписана 13 жовтня 1990 р. у Києві під час офіційного візиту в УРСР міністра закордонних справ Республіки Польща К. Скубішевського.

У ній сторони заявили про своє прагнення до утвердження між ними як суверенними державами добросусідських відносин, про підтримання та розвиток взаємовигідного співробітництва, що відповідає їхнім національним інтересам [5, 317].

Відповідно за основу цих відносин було взято також і основні міжнародні права: суверенна рівність, непорушність кордонів, територіальна цілісність та невтручання у внутрішні справи кожної зі сторін. Україна та Польща одноголосно заявили про повагу до прав людини та безперечне їх дотримання, а саме: свобода думки, совісті, політичних переконань, незалежно від раси, національності, мови, статі, майнового стану і релігії, що було і залишається важливим фактором миру, безпеки, взаєморозуміння та співробітництва у демократичних країнах. У декларації в одному з пунктів йдеться, що: «Українська Радянська Соціалістична Республіка і Республіка Польща вітають зміцнення довір'я в Європі і заявляють про своє сприяння процесам зменшення воєнного протистояння, скорочення озброєнь, виключення назавжди воєнної небезпеки і загрози застосування сили із міждержавних відносин на континенті. Українська Сторона інформувала про кроки, спрямовані на реалізацію її наміру брати безпосередню рівноправну участь у загальноєвропейському процесі та європейських структурах» [6].

Відповідно сторони домовилися проводити консультації між МЗС УРСР і Республіки Польща з усіх проблем їхніх двосторонніх відносин, співробітництва на міжнародній арені, зокрема в загальноєвропейському процесі, в рамках Організації Об'єднаних Націй та ін. міжнародних організацій, а також з міжнародних проблем, що є предметом зацікавлення обох держав [5, 317].

Польща хотіла бачити Україну стабільною, демократичною, ринковою і у тісному зв'язку із Заходом. Головною причиною такого підходу було переконання, що зважаючи на потенціал і геополітичне становище України, її незалежність складе перешкоду для повернення Росії на шлях імперіалістичної політики, що вважалося Варшавою за найгірший із можливих сценаріїв розвитку міжнародної ситуації в регіоні Центральної та Східної Європи [7].

Акцент був зроблений саме на цих аспектах, так як Україна почала окреслювати своє бажання відокремлення і прагнення стати на самостійні рейки керівництва власної країни, і саме цією декларацією демонструвалося демократичній Європі готовність до нових взаємин зі світом через призму добросусідських відносин з Республікою Польща.

Для офіційного Києва це був перший документ, що легітимізував українсько-польські стосунки на рівні двох незалежних держав. І хоча перші варіанти проектів декларацій, що готувалися у Києві та Варшаві, відрізнялися один від одного, все ж вдалося досягти спільного бачення через узгодження змісту обох документів. Декларація була також схвально прийнята і в колах української опозиції [8, 63].

На цей момент у керівництва та у населення обох держав сформувалися чіткі зовнішньополітичні образи обох держав: образи сусідів-партнерів, які разом ідуть до спільної мети, намагаючись долати протиріччя, які виникають в дусі поваги інтересів одне одного. Вже на початку 90-х цей образ був сталим і на нього слабо впливали проблемні моменти, які виникали у політиці обох держав [7].

Від «Декларації про засади та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин» Україна розпочинає набирати швидкий темп налагодження дружніх стосунків із найближчим сусідом, і відповідно вже 2 грудня 1991 р. відбувається обмін нотами між Урядом України та Урядом Республіки Польща, в якому йдеться про засвідчення поваги спеціальним посланником Уряду Республіки Польща у Києві Міністерству закордонних справ України та повідомляє про: «...добрий стан та інтенсивність польсько-українських відносин, а також результат референдуму з 1 грудня ц. р. в справі незалежності України – уряд Республіки Польща визнає Україну як незалежну, самостійну державу і вирішує нав'язати з нею повні дипломатичні відносини» [6].

Одразу після ухвалення Верховною Радою Акта про проголошення незалежності України українськими політиками було розпочато активну дипломатичну діяльність. Головним її завданням було налагодження конструктивних відносин з країнами-сусідами Центрально-Східної Європи. 6–8 вересня 1991 р. відбувся офіційний візит делегації на чолі з міністром закордонних справ А. Зленком у Республіку Польща. Слідом за цим 4 жовтня в Польщу поїхав прем'єр-міністр В. Фокін. Метою цих візитів було обговорення широкого спектру важливих питань та

підписання «Протоколу про консультації між Міністерством закордонних справ Української Радянської Соціалістичної Республіки і Міністерством закордонних справ Республіки Польщі». У документі зазначалося, що «з метою вирішення питань, що виникають, регулярно проводити консультації з міжнародних, загальноєвропейських та регіональних проблем, що становлять взаємний інтерес, а також проблем двохсторонніх відносин на рівні Міністерств закордонних справ та інших рівнях» [9].

Після грудневого референдуму розпочався процес міжнародного визнання України. Із оприлюдненням результатів референдуму щодо проголошення незалежності України, міністр закордонних справ Польщі К. Скубішевський звернувся до польського парламенту з проханням визнати вибір українців. Протягом доби Сейм прийняв відповідну постанову [10, 171]. 2 грудня 1991 р. Польща стала першою державою, яка визнала незалежність України.

У відповідь МЗС України засвідчило свою повагу до держави-партнерки, та висловило вдячність за визнання України як незалежної, самостійної держави і рішення встановити між країнами дипломатичні відносини у повному обсязі [9].

У тексті обміну нотами наголошувалося на тому, що для України відкривається принципово нова сторінка в історії взаємин між їхніми державами і країна всіма силами сприятиме поглибленню та урізноманітненню благ їхніх народів, а також не полишатиме зусиль плідно працювати в інтересах всього європейського співтовариства.

Україна із самого початку своєї незалежності декларувала, що Польща є її пріоритетним закордонним партнером. Польща у свою чергу, уникала таких далекосяжних заяв щодо України аж до серпня 1993 р., коли прем'єр-міністр А. Сухоцька окреслила розвиток «стратегічного партнерства» з Україною як один із пріоритетів польської зовнішньої політики [7].

Міністри закордонних справ Польщі й України підписали ще ряд документів, серед яких «Спільна заява про встановлення консульських відносин», «Спільне Комюніке про встановлення ближчим часом дипломатичних відносин», «Консульська конвенція між Україною і Республікою Польща» та «Угода про торгівлю й економічне співробітництво».

Ці документи сприяли узгодженню засад розвитку українсько-польських відносин на основі визнання суверенності обох держав, встановлення консульських відносин та перехід їх до рівня дипломатичних [10, 171].

4 січня 1992 р. між двома країнами було встановлено дипломатичні відносини на рівні посольств. Це визнання мало під собою вагомі підстави: існування незалежної України змінювало геополітичну ситуацію в Центрально-Східній Європі, зокрема й ситуацію у Польщі, в якій вперше

за останні кілька століть з'явилася за східним кордоном приятний сусід [11, 123].

Важливим кроком у формуванні нової системи двостороннього співробітництва став перший офіційний візит Президента України Л. Кравчука до Республіки Польща, який відбувся 18–19 травня 1992 р. Під час цієї зустрічі між Україною та Республікою Польща було підписано важливий документ – «Договір добросусідства, дружні взаємини та співробітництво» [12, 65].

У цьому документі підтверджується непорушність кордонів, відсутність територіальних претензій однієї держави до іншої. Україна і Польща відмовляються від застосування сил у взаємовідносинах і не допустять, щоб з їх території виходила агресія проти іншої сторони. Держави взяли на себе зобов'язання співробітничати з європейськими структурами у справі роззброєння. Договором передбачалося широке політичне, економічне, наукове, культурне співробітництво, щорічні зустрічі міністрів закордонних справ [13].

У період перебування президента України Л. Кравчука у Варшаві було укладено та підписано ряд угод та домовленостей, які створили цілісну договірно-правову платформу українсько-польських торгово-економічних відносин.

Проте українсько-польські відносини все ж були обтяжені певними розбіжностями. У політичній сфері проявилася різниця у підходах до питань регіональної безпеки. У ситуації загострення російсько-українських конфліктів Київ почав шукати зовнішньої підтримки, у тому числі і у Варшаві. Україна хотіла вступити до Вишеградської групи і запропонувала створення «простору стабільності та безпеки» у Центральній та Східній Європі, яка б спиралася на своєрідну польсько-українську вісь. Перші такі пропозиції поглиблення регіональної співпраці були висунуті на конференції «Дорога України до Європи» в лютому 1992 р. Офіційно вони були підтвердженні президентом Л. Кравчуком у ході його травневого візиту у 1992 р. Ці пропозиції були розвинуті пізніше, весною 1993 р., у формі концепції регіональної системи безпеки. Концепція передбачала початкову інституціоналізацію консультацій і створення регіонального антикризового штабу [7].

Відповіді польської сторони спочатку були неоднозначні, але згодом відверто негативні. Причини були зрозумілі. Польща вбачала гарантії своєї безпеки лише у членстві в НАТО, а реалізація концепції Києва могла зашкодити цьому процесу. Варшава поряд з цим побоювалася втягнення до російсько-українського конфлікту. Якщо мова йде про включення України до Вишеградської групи, то воно кардинально б змінило характер цього угруповання (яке сприяло координації процесу інтеграції із західними структурами). Крім того Варшава була занепокоєна змінами в українській ядерній політиці [7].

Для налагодження міжрегіональних відносин 18 грудня 1992 р. було підписано Угоду про співробітництво прикордонних воєводств-областей Польщі і України. У січні 1993 р. Угоду про взаємне заохочення захисту інвестицій, у лютому 1993 р. було підписано угоду про військову співпрацю. З того часу Польща є третім за значенням військовим партнером України після США та Росії. У червні між Урядом України і Урядом Республіки Польща було укладено угоду про залізничне сполучення через державний кордон [10, 172–173].

Під впливом низки взаємопов'язаних внутрішніх і зовнішніх чинників розпочинається становлення якісно нової моделі українсько-польських взаємин, орієнтованих на поєднання зусиль задля взаємовигідного використання політичного, економічного, соціального потенціалу, посилення безпеки та стабільності, зміцнення позицій у регіоні Центрально-Східної Європи, на континенті й у світі загалом [14].

Точка відліку була намічена і від цього часу держави розпочали активно взаємодіяти та удосконалювати двосторонні українсько-польські відносини.

Наступним кроком у двосторонніх відносинах став офіційний візит в Україну Президента Польщі Л. Валенси 24–25 травня 1993 р. Одним із результатів візиту було створення Консультаційного комітету Президента України та Президента Республіки Польща, мета якого полягала у поліпшенні координації спільних дій у галузі співробітництва. Перші засідання Консультаційного комітету відбулися наприкінці травня (Київ) та листопаді (Варшава) 1993 р. Хоча офіційно, як своєрідний механізм «гарячих ліній» між президентами, він почав діяти за обопільною згодою ще з квітня 1993 р. [4].

На двосторонні відносини 1991–1993 рр. і їх сприйняття політиками та населенням значний вплив мала історична спадщина двох народів, яка є одним з основних факторів формування образів. Українська сторона очікувала на офіційне засудження «операції Вісла» (кроком до цього стала постанова Сенату 1990 р.) і компенсації для українців. Польська сторона відкидала питання компенсації, нагадуючи у свою чергу про події на Волині 1943 р. Крім того виникали конфлікти щодо українських греко-католицьких церков та монастирів у Польщі та відбудови польських військових цвинтарів в Україні. Ці події, які начебто, не мали жодного стосунку до двосторонніх відносин на сучасному етапі, відіграли надзвичайно велику роль у формуванні образу через який Україна сприймала Польщу, а Польща Україну. І якщо порівнювати їх вплив із факторами потепління стосунків, про які згадувалося у статті, то вони мали глибинний вплив і менше піддавались корегуванню з боку владних структур [7].

9–11 лютого 1994 р. до Києва прибуває Міністр закордонних справ Республіки Польща Б. Геремек, який наголошує: «Наш інтерес полягає в

посиленні незалежності України та Білорусі, інакше Польща стане останньою фортецею, «полем битви» між Сходом і Заходом, що було б для нас не вигідно» [15, 105]. Тому в ході зустрічі було навіть висунуто ініціативу щодо включення України до франко-німецько-польської парламентської співпраці в межах Веймарської групи. Натомість, під час візиту-відповіді Міністра закордонних справ України А. Зленка до Варшави у березні 1994 р. було прийнято Декларацію міністрів закордонних справ України та Республіка Польща про засади формування українсько-польського партнерства [4].

Унаслідок похвалення українсько-польських відносин у 1995 р. постала потреба якось закріпити досягнутий рівень і дати поштовх для подальшого їх розвитку. Варто зазначити, що для цього вже були створені відповідні умови. Але найбільше зближенню сприяла зміна пріоритетів України у європейській політиці. Раніше вона з пересторогою ставилась до можливого вступу Польщі в НАТО, а відтак, розширення Альянсу на схід. Проте згодом, Україна переглянула свої погляди щодо цієї ситуації, уряд вирішив, що підтримка сусіда сприятиме інтеграції України до європейських структур [16].

Вагому роль відіграла й активна участь України в розбудові європейської системи безпеки та дружні відносини з багатьма країнами континенту, що сприяло зміцненню її авторитету. Україну цікавила повноцінна робота в структурах Центральноєвропейської ініціативи, асоційованим членом якої вона була з 1994 р. Польща, яка на той час головувала в ЦЄІ, підтримала це прагнення України під час зустрічі міністрів закордонних справ країн-членів ЦЄІ у Кракові, яка проходила у квітні 1995 р. 7–8 червня 1995 р. Л. Кучма був запрошений на вже традиційну зустріч президентів країн Центрально-Східної Європи в польському містечку Ланьцют, поблизу Жешува. На ній керівники 9 держав (Польщі, Словенії, Австрії, Італії, Німеччини, Словаччини, Чехії, Угорщини та України) обговорювали різні питання, головним серед яких було – роль Центральної Європи у процесі об'єднання континенту. Це була не перша зустріч на такому рівні. Три попередні проходили в Зальцбурзі, Літомишлі, Кестхеї, і тому запрошення Л. Кучми А. Квасьневським було розцінене не лише як визнання важливої ролі України в справах континенту, а як і підтримка становлення її авторитету на європейському просторі [17].

На українсько-польські відносини 1994–1995 рр. окрім уже згаданих проблем вплинула виборча кампанія та перемога на президентських виборах Л. Кучми, якого у Варшаві вважали за ініціатора поглиблення українсько-російських відносин. Однак побоювання доволі швидко розвіялися. Проте у березні 1994 р. обидві країни підтвердили, що їхні стосунки мають характер «поглибленого партнерства» (але не «стратегічного»). Київ чимдалі демонстрував занепокоєння щодо процесу

розширення НАТО на Схід (побоюючись російського тиску). Варшава переконувала, що цей процес не означає припинення співпраці у сфері безпеки. Польща негативно поставилася до української пропозиції створення без'ядерного простору у Центральній та Східній Європі. З іншого боку, Україна виявилася значно успішною, ніж Росія, у налагодженні політичного діалогу з Республікою Польща. Так, Польща сприяла прийняттю України у 1995 р. до Ради Європи і Центральноєвропейської ініціативи. Польща позитивно сприймала українське бажання з часом набути членства в СЕРТА, але висувала вимогу виконання економічних вимог вступу [7].

Таким чином період 1994–1995 рр. у польсько-українських стосунках можна охарактеризувати як успішні, хоча й не позбавлені протиріч.

Зважаючи на такий стан двосторонніх відносин, робоча поїздка Л. Кучми до Варшави 25–27 червня 1996 р. була логічним завершенням проведеної роботи зі зближення двох держав. Найважливішим моментом цього візиту стало підписання 25 червня Спільної декларації Президента України і Президента Республіки Польща. У ній зазначалося: дві країни виступають за реалізацію ідеї спільної Європи і створення системи Європейської безпеки, в якій вони займуть місце, що відповідатиме їхнім прагненням і потребам; Україна і Республіка Польща надаватимуть взаємну підтримку у прагненні якнайшвидше інтегруватися в європейські політичні та економічні структури безпеки з урахуванням своїх національних інтересів. Тобто була чітко сформована ідея про стратегічне партнерство між Україною і Польщею. Окрім цього, в Декларації були положення, що торкалися військової, економічного, регіонального співробітництва та розвитку двосторонніх відносин. Співробітництво у цих галузях було закріплено у підписаних під час візиту шести договорах [18].

Підписання Декларації стало першою угодою такого типу, яку уклала Польща з державою, що належала до СНД, і це викликало критику з боку ЄС, оскільки в момент приєднання Республіки Польща до останнього цей документ відкривав би доступ до Євросоюзу країн, що не належали до нього. Пішовши на такий крок, Республіка Польща тим самим дала підтвердження готовності пожертвувати своїми інтересами задля розвитку контактів з Україною [4].

Візит Президента України Л. Кучми до Варшави у червні 1996 р., підписання Спільної декларації вивели двосторонні відносини на новий рівень стратегічного партнерства та відкрили наступну сторінку взаємин між Україною і Польщею.

У 1996 р. польсько-українські відносини знову характеризували як «стратегічні» і була помітна їх значна активізація. Відбувалися спільні маневри і тривала підготовка утворення спільного батальйону. Польща і

Україна зобов'язувалися здійснювати спільні військові навчання, розвивати військово-технічне співробітництво і поставки зброї.

На взаємовідносини продовжували негативно впливати історичні суперечки. Однак було зроблено крок у цьому напрямку, коли під час візиту президента А. Квасневського у травні 1997 р. до Києва було підписано спільну заяву «До порозуміння і єднання», яка підвела ризику під складними періодами спільної історії двох народів і закликала молоде покоління українців і поляків жити в мирі та злагоді [7].

Висновки. Таким чином, розглянувши становлення дипломатичних відносин між Україною та Республікою Польща у першій половині 90-х рр. ХХ ст. ми дійшли наступних висновків, що їх стан залежав від геополітичних змін, які відбувалися у Центрально-Східній Європі та пріоритетів Києва та Варшави, які вони поставили перед собою для налагодження двосторонніх відносин між країнами. Обидві держави в нових реаліях трансформованої Європи прагнули до відносин приязного та взаємовигідного характеру. Українсько-польське співробітництво, неперервно та динамічно проходить крізь усі сфери життя двох сусідніх народів.

Період з 1990 до 1996 рр. був насичений щодо формування договірно-правової платформи українсько-польських відносин. У цей період відбувається поглиблення політичних, економічних, культурних зв'язків між Україною та Республікою Польща. Відповідно спільними були і цілі двох держав щодо європейської та євроатлантичної інтеграції, хоча цілі центральноєвропейського позиціонування і були схожими у країн, втім Польща була лідером у Центральній Європі і займала ключову роль у регіональній безпеці, а Україна лише проголошувала це бажання.

Підхід до тісного партнерства у Польщі був більш прагматичним. Українсько-польські відносини все ж були обтяжені певними розбіжностями. Проявлялася різниця у підходах до питань регіональної безпеки, історичні конфлікти, які накладали свій відбиток на сучасні стосунки між двома державами. Проте обидві держави все ж йшли у напрямку налагодження відносин, бо пріоритетом було закріплення зовнішньополітичного партнерства між Україною та Республікою Польща. Лише у такому тандемі співпраці вони мали змогу досягнути своїх цілей.

Список використаної літератури:

1. Польське консульство у Львові 1987–2012 / відп. ред. М. Зеневич. – Лодзь : Test, 2013. – 375 с.
2. Хакула Л. Україна й українці в офіційному та медійному дискурсах сучасної Польщі (перша половина 1990-х років) / Л. Хакула // Україна-Польща: історична спадщина і суспільна свідомість. Збірник наукових праць. – Вип. 3–4. – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 2010–2011. – С. 222–232.

3. «Ти не згасла зоре ясна» – 24 роки тому українці і поляки зробили крок до примирення. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/history/_ti-ne-zgasla-zore-yasna-24-roki-tomu-ukrainci-i-polyaki-zrobili-krok-do-primirennya/585534
4. Україна – Республіка Польща: етапи, реалії та перспективи. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertnadumka/view/article/ukrajina-respublika-polshcha-etapi-realiji-ta-perspekt/>
5. Енциклопедія історії України: в 5 т. / редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. – К.: Наук. Думка, 2004. – Т.2.: Г–Д. – 528 с.
6. Декларація про принципи та основні напрямки розвитку українсько-польських відносин. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_176
7. Українсько-польські відносини: уявне та реальність. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/download/524/487
8. Янків М. Україна і Польща: стратегічне партнерство в системі геополітичних координат / М. Янків. – Львів: Світ, 2011. – 398 с.
9. Протокол про консультації між Міністерством закордонних справ Української Радянської Соціалістичної Республіки і Міністерством закордонних справ Республіки Польща. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/616_010
10. Ільчук І. Особливості формування договірно-правової бази двостороннього співробітництва між Україною та Польщею / І. Ільчук // Україна-Європа-Світ. Міжнародний збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. – 2014. – Вип. 14. – С. 168–176. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2014_14_17
11. Трофимович В. Політичні відносини України і Республіка Польща. 1991–2010 рр. / В. Трофимович // Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія : Політичні науки. – 2010. – Вип. 4. – С. 121–133. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoar_2010_4_13
12. Чекаленко Л. Україна і Республіка Польща: від історичних стереотипів до стратегічного партнерства / Л. Чекаленко // Зовнішні справи. – 2010. – № 3–4. – С. 26–31.
13. Договір між Республікою Польщею та Україною про добросусідство, дружні відносини і співробітництво // Політика і час. – 1992. – № 7–8. – С. 12–17.
14. Чорна Н. Україна-Польща: Генеза стратегічного партнерства крізь призму президентського чинника / Н. Чорна // Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки. – 2016. – Вип. 25. – С. 41–58. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2016_25_4
15. Україна в сучасному геополітичному вимірі: теоретичні і практичні аспекти / за ред. Ф. М. Рудича. – К.: МАУП, 2002. – С. 284.
16. Рибалт А. Дорога на Захід з українським акцентом / А. Рибалт // Наше слово. – 1996. – № 4. – С. 8.
17. Ми не гості у Європі // Урядовий кур'єр. – 1996. – 11 червня.
18. Візит Президента України в Польщу // Політика і час. – 1996. – № 7. – С.79.
19. Uchwała Senatu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 3 sierpnia 1990 r. W sprawie akcji “Wisła”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ksi.home.pl/archiwaprzelomu/obrazy/AP-6-1-1-30_44.PDF

References:

1. Zenevich M. (2013) *Polish Consulate in Lviv 1987–2012*. Lodz. (in.Ukr.)

2. Hakula L. (2010–2011) *Ukraine and Ukrainians in the official and media discourses of modern Poland (first half 1990s)*. Lviv. (in Ukr.)
3. «You did not go away with a clear gaze» – 24 years ago, Ukrainians and Poles made a step towards reconciliation Retrieved from: http://gazeta.ua/articles/history/_ti-ne-zgaslazole-yasna-24-roki-tomu-ukrainci-i-polyaki-zrobili-krok-do-primirennya/585534
4. Ukraine – Republic of Poland: stages, realities and perspectives Retrieved from: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertna-dumka/view/article/ukrajina-respublika-polshcha-etapi-realiji-ta-perspekt/>
5. Encyclopaedia of History of Ukraine. (2004). Kyiv. (in Ukr.)
6. Declaration on the Principles and Main Directions of Development of Ukrainian-Polish Relations Retrieved from: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/616_176
7. Ukrainian-Polish relations: imaginary and reality. Retrieved from: <http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/download/524/487>
8. Yankov M. (2011) *Ukraine and Poland: Strategic Partnership in the System of Geopolitical Coordinates*. Lviv. (In Ukr.)
9. Protocol on consultations between the Ministry of Foreign Affairs of the Ukrainian Soviet Socialist Republic and the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Poland. Retrieved from: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/616_010
10. Ilchuk I. (2014) *Features of the formation of a contractual and legal framework for bilateral cooperation between Ukraine and Poland* Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ues_2014_14_17
11. V. Trofimovich (2010) *Political Relations of Ukraine and the Republic of Poland. 1991–2010* Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoap_2010_4_13
12. Chekalenko L. (2010) *Ukraine and the Republic of Poland: From Historical Stereotypes to Strategic Partnership* / External affairs. (3–4). (in Ukr.)
13. Treaty between the Republic of Poland and Ukraine on good-neighborliness, friendly relations and cooperation / Politics and time. (1992). (7–8). (in Ukr.)
14. Chorna N. (2016) *Ukraine-Poland: Genesis of Strategic Partnership through the Prism of the Presidential Factor*. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mzu_2016_25_4
15. F. M. Rudich (2002) *Ukraine in the Contemporary Geopolitical Dimension: Theoretical and Practical Aspects*. Kyiv. (in Ukr.)
16. Rybalt A. *Road to the West with a Ukrainian accent* / Our word (1996).(4). (in Ukr.)
17. We are not a guest in Europe / Government Courier. (1996). (in Ukr.)
18. Visit of the President of Ukraine to Poland. / Politics and time. (1996). (7). (in Ukr.)
19. Resolution of the Senate of the Republic of Poland of August 3, 1990 in the case of the «Wisla» action. Retrieved from: http://ksi.home.pl/archiwaprzelomu/obrazy/AP-6-1-1-30_44.PDF

K. Voskoboinyk

THE ESTABLISHMENT OF UKRAINIAN-POLISH DIPLOMATIC RELATIONS

The article analyzes the formation of diplomatic relations between Ukraine and the Republic of Poland, which became possible due to radical changes in Europe at the end of the XX century. The collapse of the Soviet Union, the emergence of independent Ukraine, the collapse of the communist system in Poland, the geopolitical location of countries, territorial proximity, traditional economic ties and mutual interest have created favorable conditions for the establishment and rapid development of bilateral relations between Ukraine and the Republic of Poland. Dialogue between the Ukrainian and Polish elites, begun under the conditions of radical changes that were gaining momentum in the USSR, have positively

affected the development of external relations between the above-mentioned states. The article focuses on the formation of a contractual and legal basis for bilateral cooperation between Ukraine and the Republic of Poland. The establishment of which was at the initial stage of the formation of Ukraine as an independent state in the territory of Europe. The conceptual foundations of Ukrainian-Polish relations are highlighted.

Key words: Ukraine, Republic of Poland, diplomatic relations, strategic partnership, declarations, agreement, Ukrainian-Polish relations.

*Одержано редакцією 10.04.2018
Прийнято до публікації 02.06.2018*